

13. BOBCATSSS – 2005, Budapest

Bevezető

Mi is az a BOBCATSSS? Nyilván nagyon sokan hallottak róla. De azért azoknak, akik csetleg mégsem tudják, íme egy rövid ismertető.

A BOBCATSSS az Információ- és Könyvtártudomány európai felsőoktatási intézményei szervezetének hálózata. A BOBCATSSS egy évenkénti konferencia is, amelyet európai egyetemek és főiskolák hallgatói szerveznek. Ezekben a felsőoktatási intézményekben közös, hogy információ- és könyvtártudományt oktatnak, valamint kutatást végeznek az EUCLID (European Association for Library and Information Education and Research) égisze alatt.

A BOBCATSSS-konferenciák célcsoportja az információkutatásra specializálódott hallgatókból, tanárokból, gyakorló könyvtárosokból és ezen a szakterületen dolgozó kutatókból áll.

A BOBCATSSS tulajdonképp egy betűszó, amely a városok együttműködését mutatja. A betűk azon városok kezdőbetűi, amelyek a konferenciát 1993 után életre hívták: Budapest, Oslo, Barcelona, Koppenhága, Amszterdam, Tampere, Stuttgart, Sheffield, Szombathely. Az elmúlt években szép számmal csatlakoztak új tagok a hálózathoz: Borås, Riga, Kharkin, Moszkva, Tallinn, Torun, Varsó, Szófia, Ljubljana, Krakkó és Pozsony.

A konferenciát minden évben más-más két ország hallgatói szervezik, egy kelet- és egy nyugat-európai országból. Ez nagyszerű lehetőség mindannyiuk számára az ismerkedéshez. A szervező csapat hallgatói különböző országokból érkeznek, esetenként eltérő kultúrájú, habitusú területekről. A konferencia pontos szervezést és gondos együttműködést igényel. Ezekon a határokon átvélő kapcsolatokból mindkét fél profitálhat.

Több mint tíz évvel az első konferencia után a BOBCATSSS-ben is tart még a Kelet-Európa és Nyugat-Európa közti távolság áthidalása, de a szervezet még mindig a régi. Az idén a Høgskolen i Oslo és az Eötvös Loránd Tudományegyetem hallgatói szervezték a konferenciát, Ragnar Audunson és Ládi László vezetésével.

A szervezésről

A döntés, hogy a 2005-ös konferencia Budapesten legyen, már 2001-ben körvonalazódott. A kezdeményező oslói főiskola ezután kereste meg a pestieket, és 2003 telén járt itt az első küldöttség.

2004 elejére Oslo és Budapest között kialakítottunk egy kommunikációs csatornát, amelyen keresztül folyamatosan informáltuk egymást az éppen aktuális

teendőkről. Felosztottuk a feladatokat, és a stábokon belül is létrehoztunk egymással közvetlen kapcsolatot tartó két-három fős alcsoportokat. Ezek e-mailben állandó összeköttetésben álltak, és együtt hozták meg döntéseiket. Emellett heti rendszerességgel mindkét fél egy-egy nagyobb lélegzetű levélben írta meg, mit ért el, mit szervezett meg, milyen megállapodást hozott tető alá. A magyar oldalon elsősorban a helyszín, és az ahhoz kötődő technikai feltételek megteremtése volt a feladat, míg a norvég fél a szponzorkeresést és az elektronikus kapcsolattartást intézte a majdani résztvevőkkel.

Budapesten 2004 májusára összeállítottunk egy helyszínre, szállásra és ehhez kapcsolódó tételekre vonatkozó tervet, a hónap második felében ezzel a csomaggal utazott Oslóba egy négyfős csapat, reprezentálva a teljes pesti gárdát. Itt meg-egyezés született rengeteg kérdésben, bár szkeptikusok voltunk a tekintetben, hogy a személyes tárgyalások célravezetőbbek-e, mint az állandó e-mail kapcsolat. A norvég oldalról ekkor merült fel, hogy az OSZK-t mint helyszínt számításba kellene venni, tekintettel a hagyományokra.

Ősszel kétfős csapat utazott Oslóba, és egyeztetést tartott az összevont „paper group”, vagyis az előadásokért felelős csapat, hogy eldöntsék, milyen kérdések kerüljenek terítékre 2005-ben. Erre azért is volt nagy szükség, mert – ellentétben a korábbi konferenciákkal – a nagyjából 45-50 előadás helyett több, mint 90 tervezet futott be, ami kétszerese a rendezvény átlagos „kapacitásának”. Így gyakran fájó, de a színvonal számára nagyon üdvözítő döntésekkel kellett megszűrni a beérkezett abstractokat.

Egy hónappal később Ragnar Audunson négyfős csapat élén eljött Budapestre, és közösen átszabtuk az addigi terveket. Az oslói tervekben ugyanis kiemelten szerepelt az Országos Széchényi Könyvtár mint a konferencia helyszíne, és Ragnar (őt, aki csak ismeri, a keresztnévén szólítja) rövid tárgyalás után „megszerezte” a konferencia számára a könyvtár támogatását. (Ezúton szeretnénk megköszönni Nagy Attila szíves segítségét!) Ezalatt Ládi László tanár úr az egyetemmel egyeztetett, így kerülhetett sor a konferencia nyitó napi rendezvényére az ELTE Trefort kerti B épületében.

Az OSZK-ban felvettük a kapcsolatot a konferencia alatt végig számunkra minden segítséget megadó Budavári Edinával, aki történetesen remekül beszél norvégul, a társszervezők legnagyobb örömére.

December elején aztán még egy norvég csapat érkezett Budapestre, amelynek tagjaival a konferencia közvetlen, napi kérdéseit egyeztettük, mint például a résztvevők étkeztetését, valamint a konferencia költségvetését.

A teljes norvég csapat január 28-án érkezett Budapestre, és már aznap munkához is láttunk. Berendeztük az OSZK termeit, így kedden reggel már a vendégeket lehetett fogadni.

Január 31-én, hétfőn már kora reggel az egyetemen voltunk, és a feldíszített előadóterembe invitálhattuk a vendégeket. A köszöntő beszédek után a konferenciát megnyitó előadóké volt a szó. Magyar részről Tószegi Zsuzsanna, míg norvég részről Eirik Newth író–műfordító tartott előadást. Este a Hadtörténeti Intézet Márványtermében tartottunk fogadást, ahol az Esztenás együttes szórakoztatta a vendégeket, és fergeteges táncházat tartott nekünk. Innen egyenesen átvonultunk a Szóda nevű szórakozóhelyre, amely a „konferencia hivatalos pubja”-ként szolgált három estén át.

Kedd reggel aztán az OSZK-ban folytatódtak az előadások, itt már minden gördülékenyen és egyszerűen történt.

Szerdán délután már az egész szervező gárda az utolsó csepp erejéből dolgozott, és külön dicséret illeti a két házigazdát, Malena Gundersent és Peer Gábort, akik az utolsó órában is frissen és lendületesen vonták meg a konferencia mérlegét. és adták át a zászlót a következő év szervezőinek, a dán és észti csapatnak.

Este aztán mindenki, tanár, diák, nemzetközi szaktekinetly a már hagyományos záróbulira vonult, és ott hajnalig tartott a három nap minden feszültségének. fáradságának levezetése, különösen a szervezők részéről.

Másnap reggel aztán megkezdjük a dolgok elrendezését: számlákat egyenlítettünk ki, eszközöket szolgáltatunk vissza, és a nap végén a biztonság kedvéért egy munkavacsorával zártuk a konferenciánk hivatalos részét norvég barátainkkal. Ők másnap elutaztak, de a mai napig kapcsolatban állunk velük, és az utolsó simításokat végezzük a konferenciaköteten.

A konferencia fő témája: könyvtárak az információs társadalom korában

Napjainkban gyakran hallott kifejezés az *információs társadalom*. Sokan úgy vélik, ez olyan tág fogalomná kezd válni, amelybe szinte minden belefér. Ha azonban más szemszögből tekintünk erre a terminológiai problémára, megörlöhetünk ennek a hajlékony, sok mindent magába fogadó kifejezésnek. Ha tetszik, szakmánk központi feladata egy rövid mondatban összegezhető: „megfelelni az információs társadalom követelményeinek”. A gazdasági életben – a termelésben és a kereskedelemben egyaránt –, a közigazgatásban és az élet minden területén az információigény nagyon magas: elég arra gondolnunk, hogy az utóbbi években a technika fejlődése és a legújabb technológiák könnyebb elérhetősége miatt minden korábbinál elterjedtebb hobbivá vált maga az informálódás. Szenvedély lett az „öncejú” internetes szörfözés, az állandó mobiltelefonos kapcsolattartás. digitális képek tömeges készítése és nézegetése, digitális zenei fájlok tárhely kapacitást nem kímélő gyűjtése és feldolgozása.

Konferenciánknak adhattuk volna a *Könyvtárosság a digitális korban* címet is, mivel az információátvitel jellege egyre inkább a digitális kultúrához közelítik az információ-előállítókat és -felhasználókat, azonban az *információs társadalom* mellett döntöttünk. Talán ez a megfogalmazás kicsit elvonja a figyelmet a digitalizálás technikai oldaláról, és az információt igénylő emberekre és az ésszerűen, strukturáltan szolgáltató könyvtárosra tereli. (Megjegyzendő, hogy LIDA – Libraries in the Digital Age elnevezéssel évek óta önálló konferencia foglalkozik a digitalizációval Dubrovnikban.) Az információs társadalom szemléletformáló hatásának is tulajdoníthatjuk, hogy konferenciánkon igen sok előadó nem könyvtárosként vagy informatikus könyvtárosként, hanem hivatásos információszolgáltatóként említette szakmánk képviselőit: az elnevezés az információhordozóról (*könyvtáros, médiatáros* stb.) vagy a szolgáltatás módjáról (*könyvtáros*) magára a szolgáltatás során felkínált termékre (az információra) helyezi a hangsúlyt.

Az információspecialista hivatásának alapkérdéseire utaltak a nyitónap előadói, amikor elsősorban az információhoz való hozzáférés problémáját elemezték. Tó-

szege Zsuzsanna arra az ellentétre hívta fel a figyelmet, amely az információéhes felhasználók és a produkciójukból hasznot remélő szerzők, információ-előállítók érdekei között feszül. A képet tovább árnyalta a copyright – különösképpen a digitális copyright – törvényi szabályzásának megoldatlan kérdése. Az információ technológia egyre intenzívebb fejlődése mellett nehéz megakadályozni, hogy bizonyos szellemi termékek ne kerüljenek fel az internetre, vagy ne készüljön róluk másolat. Miközben mindenkinek megvan a szabad informálódáshoz, a tanuláshoz és a szórakozáshoz való joga, a szerzőket védő jogszabályok sokszor lehetetlenné teszik némely művek megjelenését vagy széles körű terjedését. A probléma megoldását a távolabbi jövőben várhatjuk.

A norvég Eirik Newth sodró lendületű előadása szorosan kapcsolódott a copyright és a hozzáférés problémájához. Az előadó Carlos Ruiz Zafón *A szél árnyéka* című művéből választott metaforát: „az eltemetett könyvek temetőjében” nyugszanak azok a megjelent alkotások, amelyek megjelenésük után nem kerülnek be a szellemi vérkeringésbe, nehéz hozzáférhetőségük folytán elszigetelteké válnak. Newth, a sikeres fordító és tudományos szakíró úgy látja, a napjainkban is igen jelentős számban megjelenő papíralapú könyvek csak úgy válhatnak szélesebb körben ismertté, ha digitalizálás segítségével könnyen elérhetővé tesszük őket. Norvégiában, ahol évente mintegy 5000 cím jelenik meg, komoly problémát okoz ennek a termésnek az eladása, és – ami talán még nagyobb baj – a hatékony szellemi felhasználása, feldolgozása. Newth kutatásai során számos nagyon értékes szakmunkára bukkant szinte véletlenül, elhagyott könyvtárak félreeső polcain. Véleménye szerint ezek a művek jobb sorsra érdemesek, és ezt a jobb sorsot számukra a digitalizálást jelentheti. Sok mű más okból „eltemetett”. Ezek esetében az okozza a gondot, hogy példányaikat mind eladták, és a jogtulajdonos nem lelhető fel, vagy nem járul hozzá az újrakidához. További nemzetközi programokra és jogharmonizációra lenne szükség a probléma megoldásához. A megoldás Newth szerint ebben az esetben is a digitális hozzáférés biztosítása. Nézete szerint a már futó digitalizálási programok mellé újabbakra van szükség, továbbá kívánatos lenne az információs (részben számítógépes) infrastruktúra fejlesztése és az e-book használata szokásának elterjesztése. E kérdéskör megoldásához nagyban hozzájárulhatnak maguk a szerzők is, akiknek az a legfontosabb, hogy műveik befogadókra leljenek: e célból könnyebbé tehetik szellemi termékeik digitális feldolgozását, terjesztését.

Néhány előadásról

A BOBCATSSS előadásai változatos témájú szekcióülések keretén belül hangzottak el. Az alábbiakban egy-egy szekció fontosabb gondolataiból válogatok: a dőlt betűs szavak az adott szekció elnevezését emelik ki.

A *modern könyvtáros*nak manapság olyan készségekkel kell rendelkeznie, amelyekre néhány évtizeddel ezelőtt nem vagy alig volt szükség: jártasnak kell lennie a digitális információhordozók használatában, adatbázisok lekérdezésében, sőt előállításában is. Az információs piac átalakulása a szakmától is az alkalmazkodást kívánja meg. A könyvtárosképzés ennek megfelelően több helyütt átalakult: a képző intézmények különös hangsúlyt fektetnek arra, hogy a jövő informatikus

könyvtárosai, hivatásos információszolgáltatói információs írástudással (information literacy) rendelkezzenek. A globális információs társadalom elvárásainak megfelelően a nyelvtudás és a nemzetközi információs rendszerek ismerete is kulcsfontosságú. Több előadás foglalkozott ezzel a kérdéssel, pl. Anna Maria Tammaro „A könyvtárosképzés hozzáigazítása a digitális kor követelményeihez” című előadása, amely a bolognai folyamat könyvtárosképzésre gyakorolt hatását mutatta be. Az Olaszországból érkezett előadó kiemelte a különböző nemzetközi képzési programokban rejlő potenciált; véleménye szerint a Tempus, a Socrates és az Erasmus programok modellként szolgálhatnak egy átfogó nemzetközi könyvtárosképző program kialakításához.

Az *elektronikus könyvek* (e-bookok) megjelenése, terjedése az informatikus könyvtárosnak szintén fejlődést okoz. Az elektronikus könyvek – és általában a nem hagyományos dokumentumok – szerepe egyre nagyobb az intézmények állománygyarapítási koncepciójában, azonban fel kell tenni a kérdést: mennyiben átmeneti az e-book-jelenség, és mennyiben tekinthető ez a jövő útjának? Az Amerikai Egyesült Államokból érkezett John Ingram és Carol Turner szerint az e-book előtt feltehetően nagy jövő áll: az információs piac egyik legdinamikusabban növekvő részterülete az elektronikus könyvekkel való kereskedelem. Ez a megoldás nemcsak régi, eredetileg papíron kiadott kiadványok hozzáférhetőségét könnyíti meg, hanem az eleve digitális formában megjelentetett publikációk terjedését is segíti. Az adatsere egyszerűsége, a szövegek, képek könnyű kezelhetősége méltán hozott nagy népszerűséget az elektronikus könyveknek, azonban az előadók feltették a kérdést: nem fog-e eltűnni ez a megoldás az egyre újabb, egyre gazdaságosabb és egyszerűbb adatformátumok harcában, nem osztozik-e a 8 mm-es filmek sorsában.

A könyvtárak egyre fejlettebb digitalizációja, az információs infrastruktúra ugrásszerű fejlődése felveti az *információhoz való hozzáférés kérdését*: a könyvtáraknak figyelembe kell venniük a felhasználók eltérő szintű számítógépes ismereteit akkor, amikor digitális szolgáltatásaikat bevezetik, fejlesztik. Az egyes könyvtárak honlapjait, számítógépes képzési programjait, on-line szolgáltatásait bemutató előadások között különösen érdekes volt a szlovéniai Maja Blazic, Darjo Majcenovic, Tanja Mercun és Barbara Plestenjak „Ki mondja, hogy egy öreg kutya nem tud új trükköket megtanulni?” című előadása, amelyben a szlovéniai Third Age University Programban résztvevő időskorú emberek körében végzett kutatás eredményeit ismertették. A szerzőnégyes célja annak a mítosznak az eloszlatása volt, amely szerint a fiatalok tanulják meg igazán az új technológiák kezelését, és azzal együtt fejlődnek, nőnek. A programban részt vevő idősök közül egyre többen tanulták meg használni a számítógépet, ezzel együtt az e-mailezés és a világhálón való szörfözés tudományát is hatékonyan elsajátították. A vizsgált idősök életében lényeges szerepe volt az internetezésnek, ez a tevékenység is beépült életvitelükbe.

Külön kérdéskört jelent a metaadatok szolgáltatása és kezelése a nemzetközi adatforgalomban. Ezt a kérdést részletezték az *információigények – az információ értéke* nevű szekció előadói. Salgáné Medveczky Marianna, a Debreceni Egyetem PhD-hallgatója a debreceni Komputergrafikai és Könyvtárinformatikai Tanszékén kifejlesztett BDML formátumot ismertette. A körülbelül harmincéves MARC jelentette az első jelentős lépést a számítógépes adatsere formátumok szabványosításában, a hat éve jelen lévő XML-nyelvre épülő BDML (Bibliographic Description

Markup Language) pedig megoldást jelenthet azokra a problémákra, amelyeket a MARC használata, adaptálása okoz. A megoldási kísérlet ígéretes, de egyelőre még nem használják elég széles körben a BDML-formátumot; további tesztelesekre, esetleg nemzetközi szabványosítási lépésekre van szükség e téren.

Ehhez a problémához csatlakozott Piotr Malak (Lengyelország) előadása, ő a tartalmi feltárás és a mesterséges intelligencia összefüggéseit elemezte. A toruni Kopernikusz Egyetemen folyó kutatásokban nagy szerepe van annak a törekvésnek, hogy az automatikus osztályozás és rezümékészítés folyamatában meg lehessen oldani a humán tudományok terminológiai nehézségeiből fakadó problémákat. További gondot okoz, hogy az angoltól eltérő szintaxisú nyelvek (pl. a lengyel, a magyar) közleményeinek automatikus indexelése, tömörítése még nincs megoldva.

A számítógépes adattároló rendszerek könyvtári használatának egyik jelentős dilemmája az egyes adatbázisok közötti választás. Daniel D. Meir, az izraeli építész kutatásában kiemelt szerepe volt a halmazelméletnek: összehasonlította, milyen találati halmazokat adnak a különböző építészeti szakirodalmi adatbázisok, és ezek a találatok mennyire relevánsak a keresést megrendelő felhasználók szempontjából. Vizsgálatának tanulságai alapján a könyvtárosok fejleszthetik keresési stratégiájukat, mérlegelhetik, hogy intézményüknek mely adatbáziscsomagokra kell előfizetniük, ha a szakirodalmi tájékoztatás mezején versenyképesek akarnak maradni.

A versenyképességgel függ össze a *könyvtári marketing* is: a litván nemzeti könyvtári hét lebonyolítását tanulmányozva Audrone Glosiene és Sovile Marcinskaite az akció komponenseit vizsgálták. A rendezvény során népszerűsítették a nemzeti könyvtári rendszer és egyes könyvtárak szolgáltatásait, tudatosítani próbálták a lakosságban a könyvtárak és a könyvtárosok szerepét a tudásalapú társadalomban. A lobbizás, az érdekképviselés és a korszerű marketingkampány elemei vegyültek ebben a sikeres rendezvénysorozatban, amely más országok számára is mintát jelenthet.

Tudásalapú társadalomról, hatékonyan informáló *közkönyvtári hálózatról* azonban csak szabad, demokratikus keretek között működő társadalmakban beszélhetünk. A hollandiai Joffra Westerlaken a zimbabwei kormányzat tevékenységét elemezve bemutatta, hogyan képes az állam monopolizálni a nyilvánosságot a média közvetlen ellenőrzése, betiltások, az átszervezett könyvkiadás és a cenzúrázott könyvekre épülő közkönyvtári rendszer segítségével. Az előadó szerint Zimbabweban a szabad informálódáshoz és véleménycseréhez nem az oktatás, a közművelődési intézményhálózat vagy a könyvtár adnak teret, hanem a magánélet olyan eseményei, mint a lakodalom vagy a temetés.

A konferencia magyar résztvevőiről

Ha már belemerültünk a konferencia szakmai kérdéseibe, idézzük fel a magyarok előadásait. Igaz, nem voltak túl sokan, de valóban érdekes témákat és kérdéseket boncolgattak.

A felsorolást alfabetikus sorrendben tesszük meg, nem téve különbséget a szekciók és előadók között.

Kezdjük Mikulás Gábor előadásával. A könyvtárosok értékeivel foglalkozó szekcióban adott elő, a konferencia harmadik napjának délutánján. Az előadásban az információbrókerek magyarországi helyzetével, kilátásaival foglalkozik. Az információbrókerség teljesen új eleme a magyar információs szektornak. A szakmai oktatás nemrég kezdődött meg, és szervezeteik sem régiiek. Az információbrókerség Magyarországon nagy kihívás, a piac sem készült még fel a befogadására. A legtöbb könyvtár nem kínál kielégítő szervezeti kultúrát a fizető alapon működő információs szolgáltatásokra. Ezért aztán Mikulás Gábor azt a következtetést engedte meg levonni, hogy jelenleg a szabadúszó, független információs szakemberek jobban képesek kiszolgálni az üzleti közösségeket.

Nagy Attila és Péterfi Rita a román kulturális beilleszkedéséről és a közkönyvtárak működése közti összefüggésről beszéltek. Bemutatták társadalmi, szociális kutatási eredményeket. Fontos, hogy ez a társadalmi csoport megőrizhesse kulturális identitását. Az előadásban tulajdonképpen azt vázolták, milyen módon lehetne változtatni a jelenlegi helyzeten. Itt elsősorban az oktatás fontosságát hangsúlyozták és azt, hogy már az óvodában a szülőkkel együttműködve kell fejleszteni a kulturális identitást. Jól látható, hogy az említett cél eléréséhez az oktatás nem elegendő. Sem az általános, sem a középfokú oktatás nem tudja áthidalni a kulturális akadályokat és azokat a korlátokat, amelyek az évszázadok során keletkeztek. A legfontosabb az a fajta együttműködés amelynek során a gyerekeket a szülők és az oktatók már hároméves koruktól (óvodába kerülésüktől) közösen tanítják. A szerzők jó alternatívát kínálnak a könyvtárosok motiválására és bátorítására a fent említett kapcsolat létrejötte céljából. Említettek néhány példát, amelyek a megoldásban segítenek: történetmesélős programok, olvasótáborok, tanulást támogató kurzusok, számítógép- és internetkezelői gyakorlati foglalkozások. Ezek megvalósításához szükséges a jelenlegi beidegződések (előítéletek, fenntartások) megváltoztatása. Pontról pontra kell megvalósítani a kitűzött célokat a könyvtári tevékenységben, az óvodákban, az iskolákban és nem utolsósorban a templomokban. Fontos továbbá olyan szempontokat is megvizsgálni, hogyan alakulnak ezek a folyamatok fővárosi, kisvárosi és falusi szinten. Ebben a folyamatban a könyvtár képviseli az egyik legfontosabb intézményhálózatot. A velünk együtt élő etnikai csoportokkal való rendezett viszonya záloga a társadalmi fejlődésnek, és ebben kiemelkedő szerepe lehet a könyvtáraknak.

A következő előadás egy nagyszerű magyar újdonságra hívta fel a figyelmet, és a Debreceni Egyetem Könyvtári Intézetének kutatása iránt szerzett nemzetközi figyelmet. A kutatás ismertetője Salgáné Medveczky Marianna volt. A kommunikációs technológiák használata a könyvtárak számára folyamatos kérdéseket vet fel, új lehetőségekkel, új várakozásokkal és új reményekkel. Az előadásból megtudhatuk azt, hogy az új fejlesztések miként befolyásolják a könyvtári adatformákat. Különös tekintettel a könyvtári munkafolyamatokra, mint például a bibliográfiai leírásra gyakorolt hatás. Az információs technológiák fejlődése tökéletesítéséhez vezet a számítógépes rendszereket, kiegészítve a számítógépek fejlődését a médiatípusokkal és az internetnek a struktúrára gyakorolt hatásával. A MARC formátum megjelenése óta a számítógépes rendszerek, programok nagyot változtak, új és kifinomult programok vezettek el a szabvány szükségességéhez ezen a területen. A könyvtári munka új infrastruktúrája miatt jelentős változásokat indukált: az eddig egységes bibliográfiai leírást is nehéz egységesen kezelni. Ennek a problémának a

kezelésére az egyik megoldás az XML (Extensible Markup Language). Az XML egy nyitott, állandó, egyetemleges adatkezelési mód webes felületeken. Az XML közel hat éve állandó terv a leírás számítógép alapú kezelésére. Fejlődése révén eljuttatja a különböző struktúrájú adatokat az ideális formátumban szerverről szerverre. Mivel az XML nem csak internetes környezetben alkalmazható, különösen értékes könyvtári területen. Igazi előnye az információszervezés; tökéletesen kezeli a különböző változatokat az eltérő rendszerek között. Az XML anélkül alkalmazható eszköz, hogy maga után vonzana bizonyos járulékos költségeket, azonosul minden szoftver fejlődésével. Az XML alkalmas formátum a webes könyvtári szolgáltatásokhoz. A Debreceni Egyetem Könyvtár és Informatikai tanszéke létrehozta a BDML-t (Bibliographic Description Markup Language). A projekt egységesíti a leírást az XML segítségével. A kutatók célja egy szabványkészlet kidolgozása, amely tartalmazza a bibliográfiai leírás struktúráját XML formátumban. Reményük szerint a projekt hasznos lesz könyvtári alkalmazások és feladatok megoldására, de, más területre is.

Sebestyén György a könyvtárosok és az információbrókerek magyarországi viszonyairól beszélt az előadásában. Az új magyar könyvtári stratégia figyelembe veszi, hogy az információs társadalomban a könyvtár alapszolgáltatásokat nyújtó intézmény, ezért a könyvtárosnak ebben a környezetben főszerepet kell játszania. Az 1997. évi CXL törvénynek megfelelően minden magyar közkönyvtárnak szolgáltatnia kell az információkat. A könyvtáros a lakosság oktatójává vált: fel kell készíteni mindenkit az információ és a tudás döntő fontosságára, hogy a harmadik évezredben polgáraink tudatos, igényes könyvtárhasználók, információfogyasztók legyenek. Az ország modernizációja, az Európai Unióhoz való csatlakozása további követelményeket támaszt. Megváltozott az információk minősége és természete is, miközben a források is változnak. A felhasználók gyakran nem képesek egyedül szembenézni az információszerezés kihívásaival. Sokszor azt is nehezen definiálják, mi is az, amire igazán szükségük van. Kikerülhetetlen a közvetítő személy a felhasználó és az információ között. Így mind a könyvtárosnak, mind az információbrókernek komoly jövője van. A közvetítést mindkét szakma megvalósítja, ugyanaz a küldetésük, de alapvető különbségek is vannak köztük. A könyvtáros információval lát el, de nem ad-vesz információkat, így az ő jövedelme nem függ a munkája eredményétől. Ezzel szemben az információbrókernek létkérdés megtalálni a piac azon szereplőit, akik tisztességes árat fizetnek egy-egy információért. E feladatokat Magyarországon ma még a könyvtárosok végzik, reklámot csinálnak az információs üzletnek, amelybe az információbróker egy fillért sem investál, de learatja a gyümölcsét. Ha viszont a könyvtáros emiatt panaszkodna, emlékeznie kell rá, hogy nyugodtabb és biztonságosabb körben dolgozik, viszonylag szerényebb jövedelemmel, de a hatalmas felelősség nem lebeg állandóan a feje fölött Damoklész kardjaként, míg az információbrókernek ezzel is számolnia kell.

Tóth Máté egy, a könyvtáros hallgatók attitűdjéről szóló felmérés eredményét osztotta meg a nagyközönséggel. Fontos stratégiai célja a magyar könyvtárosságnak, hogy vonzóbb képet alakítson ki magáról. A felmérés készítői megnézték, hogyan érhet el a könyvtárosság nagyobb közmegebecsülést. Ennek keretében a Könyvtári Intézet elindított egy felmérést az elsős és a végzős könyvtár szakos hallgatók körében. A kérdések közt olyanok szerepeltek mint: mi motiválta

őket, hogy ezt a pályát válasszák, mit gondolnak a könyvtárosságról, mi változott meg a véleményükben a tanulmányaik alatt, szeretnének-e könyvtárosként dolgozni tanulmányaik befejezése után? Tanulmányozták a válaszokat a tekintetben is, hogy elsős vagy végzős hallgató adta-e. Az eredményeket összehasonlították egy korábbi szlovéniai felméréssel, amely a 2002-es BOBCATSSS-en hangzott el. A felmérés eredményei hasznosak a magyar könyvtárosság stratégiai céljainak megvalósításában. A szlovén kutatással való összehasonlítás pedig azért fontos, mert felismerteti a magatartás- és elvárásbeli különbségeket, amelyek a két ország hallgatói közt fennállnak.

Tószegi Zsuzsanna előadása – mint volt már róla szó – a konferencia egyik nyitó beszéde volt, és az információs társadalom résztvevőinek egymáshoz való viszonyáról szólt. Az információs társadalom fejlődése sok kérdést felszínre hoz az információs lánc szereplőiről: szerzők, tartalom, tulajdonosok, terjesztők, tartalomszolgáltatók fogyasztók és felhasználók. Sok ellentmondás van az érdekelt felek között az információs piacon. A szerzők, gyártók, publikálók pénzt szeretnének keresni munkájukból, képességükből, tehetségükből és befektetéseikből. Ez megoldható ellenőrzött keretek közt történő megosztással, másolással. Ezzel szemben áll a másik oldal, a polgárok érdeklődése, információszükséglete. Az ő igényük a szabad, díjmentes hozzáférhetőség. Hogyan birkóznak meg a hagyományos és az új típusú könyvtári szolgáltatások a különböző szerzői jogi szabályozással? Hogyan élhetünk alapvető emberi jogainkkal, mint például az információhoz való szabad hozzáférés, vagy a kifejezés szabadsága? Hogyan értelmezhető a tisztességes felhasználás fogalma az információs társadalomban? Mit jelent a digitális jogok kezelése?

Úgy véljük, az előadások rövid összesítése alapján, hogy kérdések merülhetnek fel az olvasóban. Bennünk is. Nos, ezekre a konferencia teljes anyagából készült könyvből kaphatunk választ. A kötet március második felében elkészült, és megtalálható a nagyobb könyvtárakban és intézményekben.

A hangulatról

A lebonyolítás során adódtak olyan kisebb-nagyobb nehézségek, amiket a közönség remélhetőleg nem érzékelt. De ha érzékelt is, nem befolyásolta a hangulatukat. Ezt minden szerénység nélkül állíthatjuk, hiszen sok pozitív visszajelzést kaptunk diákoktól, tanároktól egyaránt. Azt azonban nem szabad elfelejteni, hogy maga a konferencia jellege is segítségünkre volt, ugyanis egy diákkonferencián a légkör mindig könnyed, a résztvevők rugalmasak, a párbeszéddek sallangmentesek. A diákok itt próbára tehetik magukat, tanulhatnak egymástól és a tapasztaltabbaktól, ugyanakkor jó társaságban vannak. Továbbá ilyen közegben lényegesen egyszerűbb a diákoknak akár tanszékvezetőkkel vagy más szakemberekkel közvetlen kapcsolatot kialakítaniuk. Ez a haszon pedig akár egy szakmai karrierre is jó hatással lehet – számos példa született erre az elmúlt évek során. A közvetlen párbeszéd mellett pedig a diákok egymás előtt is bemutatkozhatnak.

Maga a BOBCATSSS mindössze háromnapos, és a résztvevők többsége is csak ilyen rövid időre érkezik az adott városba. Ez a pár nap mindig kevésnek bizonyul.

de Budapest esetében még inkább. Viszont nem egy résztvevőről tudunk, aki majd turistaként hosszabb időt is eltölt nálunk, úgy dönt, hogy később, a nyári szabadsága idején feltétlenül tesz egy magyarországi utazást. Mindettől függetlenül a résztvevők természetesen igyekeznek erejük és idejük legjobb kihasználásával a lehető legtöbbet látni fővárosunkból. Ez rendszerint az alvás kárára megy, hiszen a rengeteg fontos látnivaló nem hagy időt a pihenésre.

És persze a közös esti „bulizáson” is részt kell venni. Azt hiszem, nem árulok el nagy titkot ha azt állítom, hogy voltak, akik számára a konferencia érdemi része esténként kezdődött el. A sok étel és ital után senkit nem hagytunk egyhelyben állni. A tradicionális magyar népzenei játékos Eszterás együttes vérpezsdítő muzsikája nem egy ridegnek vélt nemzet lányait és fiait csalogatta a parkettra.

A zárónap estéjén (éjszakáján) rendezett buli talán a legfontosabb. Ezen azok is részt vesznek, akik addig csak napközben az előadásokon voltak jelen. Így volt ez most is: sok tanár, professzor és nemzetközi szaktekinetly tiszteletét tette, még ha nem is maradtak hajnali 5-ig, mint oly sokan. Legjobb példája Bronislaw Zurawski professzor, a toruni Nicolas Copernicus Egyetemről, aki diákjait nemcsak ösztönözte a konferencián való részvételre, de elkísérte őket még a záróbulira is. Elmondása szerint rettentő jól érezte magát. A körülbelül 300 résztvevőből 200 bizonyosan jelen volt, vagyis mindenki, aki nem volt túl fáradt vagy nem akart kimaradni az ünneplés és a hangulatfokozás céljából felszolgált hatvan üveg pezsgőből.

2006: Tallin

A pesti konferencia viszonylag könnyen emészthető tematikája után a 2006. évi rendezvény házigazdái, a tallinniak az *Információ – innováció – megbízhatóság: az információs szakember a „hálózat-társadalom”-ban* címet választották.

A <http://www2.db.dk/bobcatsss> webcímen található a BOBCATSSS 2006 hivatalos weboldala; és noha még feltöltés alatt áll, így is sok hasznos információt tartalmaz az érdeklődőknek.

Bár a szimpózium eddigi helyszínei közül Tallinn fekszik a legmesszebb Budapeستől, reméljük, ez nem lesz akadálya annak, hogy minél többen képviseljük majd hazánkat a 14. BOBCATSSS konferencián.

**Balázs Sándor Norbert–Giczi András Béla–
Peer Gábor–Szabó Tamás Péter**